

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

لیکونکی: مودا اسکندر
ژباړه: شاه محمود "سرتیر"
۱۱ دسمبر ۲۰۲۴

د سوريې د عربي جمهوريت سقوط

اوس د سيمه یيزو او نړيوالو قدرتونو په ولکه کې دی

د سوريې گړندی سقوط - د داخلي تخریب ، بهرني تیري او د متحدینو د بدلون له امله رامینځته شوی - دا یې په ناڅرگندتیا کې دوب کړی او د ملت برخلیک یې د سیمه ایزو او نړيوالو قدرتونو په جگړو کې ښکیل کړی چې یوازې یې خلک حل کولی شي.

د حکومت د نسکورولو لپاره د سوريې په وړاندې د ۱۳ کلني جگړې وروسته، دا هیواد ځان د انګورو د جبرو په مینځ کې نیولی دی - د ناڅرگند او ناڅرگند راتلونکي لپاره یو مناسب استعاره چې په هغې باندې تیریري. د تش په نامه وسله والو "مخالفانو" په څو لویو ښارونو کې د بریښنا له اوریدو وروسته او د ولسمشر بشار الاسد له تېښتې وروسته د دمشق کنټرول اعلانولو سره ، د هیواد لاره په توازن کې خړول کيږي. د حکومتدارۍ او اتحادونو د راتلونکي په اړه پوښتنې اوس لویې دي، چې د دوی ځوابونه به د لویديځې اسيا د برخلیک په جوړولو کې مهم رول ولوبوي.

د اور بیا رغول

د نومبر په ۲۶ د وینا په ترڅ کې چې هغه له لبنان سره د اوربند اعلان وکړ، د اسرائیل لومړي وزیر بنیامین نتنیا هو اسد ته د "اور سره لویې کولو" په وړاندې سخت خبرداری ورکړ او ادعا یې وکړه چې "اسرائیل د منځني ختیځ مخ بدلوي."

دا اعلامیه داسې ښکاري چې د سوريې د حکومت په وړاندې د ناټو په ملاتړ د وسله والو ډلو لخوا ښه همغږي شوي برید ته اشاره شوي. د دې تور مشري د حیات تحریر الشام (HTS) په غاړه وه، چې مشري یې احمد الشارح، چې د ابو محمد الجولاني په نوم هم پیژندل کيږي - د القاعدې یو پخوانی فعال او د سوريې د ځانګړي بنسټ ایښودونکی او د HTS، النصره جبهې مخکینی.

دا برید د سوری په دوهم لوی ښار او اقتصادي مرکز حلب کې پیل شو او په چټکۍ سره د ادلیب، حما، درعا، سویدا، حمص او بالاخره دمشق په شمول د ولایتونو څخه تیر شو. په دولسمه ورځ پلازمینه نسکوره شوه او اسد د خپلې کورنۍ سره په مسکو کې پناه واخیسته.

د لومړنیو پاڅونونو څخه دیارلس کاله وروسته، سوری په تیاره څښته کې ډوبه شوه، او خپل اتباع یې د راتلونکي په اړه ویره لري. د وسله والو ډلو وده، چې د ترکیبې په ملاتړ تقویه شوې او په مذهبي بیاناتو کې د افراطي ډلو پټنځایونه د فرقه یي ګډوډۍ د احتمالي نزول په اړه اندیښنې راپورته کوي.

د جولاني د هڅو سره سره چې نړیوالې ټولني ته ډاډ ورکړي - ادعا کوي چې د "سرونو پرې کولو" دور پای ته رسیدلې - سوریان، په ځانګړې توګه اقلیتونه، په تیرو وختونو کې د ورته ډلو ترمنځ د ویجاړونکي جګړو شاهدان دي.

ولی حکومت دومره ژر رنگ شو؟

د اسد کورنۍ د لسيزو فساد او جبر د خلکو باور له منځه یوړ او د دولت بنسټونه یې کمزوري کړل. د ښارالاسد کورنۍ چې له ۱۹۷۱ کال راهیسې واکمنه ده، د هغو عربو حکومتونو یوه بېلګه وه چې د خپلو خلکو د هیلو په پوره کولو کې پاتې راغلل، د جبر په منطق یې حکومت وکړ او د فساد نظام یې خوندي کړ.

د خپلو متحدینو په مرسته د پخوانیو شخړو د ژوندي پاتې کیدو سره سره، د سوریې حکومت د معنی وړ اصلاحاتو په پلي کولو کې پاتې راغلی چې کولی شي خپل بنسټ بیا جوړ کړي.

دمشق ته د عراق او سوریې د اسلامي دولت (داعش) له ماتې وروسته ورکړل شوی امتیاز یې ګټې ثابت شو. د ښارالاسد حکومت د ریښتیني اصلاحاتو په لیرد کې پاتې راغلی یا د واک سوله ایز لیرد هڅوي، چې دا د نوي ناګراری سره مخ کیږي.

دا برید په داسې وخت کې شوی چې سیمه ییزه بې ثباتي زیاته شوې ده. د کلونو بندیزونو، د اسراییلو یرغل او د لویدیځ لاسوهنو د سوریې دفاع کمزوري کړې ده. حتی د ښارالاسد متحدینو د استخباراتو چمتو کولو سره سره - د سوریې د اردو په ګړندی سقوط باندې ځیګان څرګند کړ. د ایران د بهرنیو چارو وزیر عباس عراقچي وویل:

"موږ د سوریې د پوځ په کمزورتیا او د سیمې د پرمختګونو سرعت حیران کړی وو او اسد د انقلاب د معظم رهبر له لور پوری سلاکار علی لاریجانی سره په خپله وروستی کتنه کې د خپل پوځ په کمزورتیا باندې حیرانتیا څرګنده کړه."

وسله والو ډلو په دقت سره پلان شوی برید ترسره کړ، درنې وسلې یې وکارولې - چې ځینې یې د اوکراین لخوا چمتو شوي - او د لویدیځ پرمختللي پوځي تاکتیکونو څخه ګټه پورته کوي. د رښنیو د برید سره چې مورال یې له لاسه ورکړ، د سوریې دفاع په چټکۍ سره مات شوه.

د سوریې کلیدي متحدین، د ایران او حزب الله په ګډون، په نورو شخړو کې ښکیل وو، لکه د غزې ملاتړ او په لبنان کې د اسراییلو د تیري سره مبارزه. روسیې، چې له اوکراین سره په جګړه کې ښکېله وه، د سوریې له بندري ښار طرطوس څخه مهمې سمندري شتمنۍ وایستلې او د پام وړ ځواک له استولو یې ډډه وکړه.

د ترکیبې جیو پولیټیکل ګټو، په ځانګړې توګه د کردانو د خپلواکۍ او د کډوالو د بار په اړه، د اسد د حکومت د نسکورولو لپاره د هغه ملاتړ هڅولی. په عین وخت کې، د فارس خلیج هیوادونه، چې یو وخت د دمشق په لور پخلا شوي وو، د سیمه ایزې نقشې د بیا جوړولو لپاره د پراخو هڅو سره سمون لري.

په وړاندې څه دي؟

په داسې حال کې چې وسله والې ډلې په دمشق باندې کنټرول ټینګوي، د سوريې موقت لومړي وزير محمد الجلي د يووالي غږ کړی او د دولتي بنسټونو د ساتنې غوښتنه يې کړې ده. په هرصورت، پلازمینه په ګډوډۍ کې پاتې ده. د لوتيماری، فرقه ايزو غچ اخیستو او جبري مهاجرتونو راپورونو د اوږدې بې ثباتۍ ويره زیاته کړې ده. د ايران سفارت او د حکومت له وفادارانو سره ترلې کورونه په نښه شوي، چې فرقه يې تاوتریخوالی يې لا پسي زیات کړی دی. ټول ايراني کارکونکو لا دمخه د ښار په څنډه کې د سيده زينب زیارت خالي کړی او ځای يې تر دې دمه زیانمن شوی نه دی.

د حکومتدارۍ په اړه پوښتنې دوام لري: ايا د سوريې نوی مشرتابه به يو سيکولر چوکاټ غوره کړي، يا به د افراطي ايډيالوژيو سره مخ شي؟ په دوحه کې د ترکيې، ايران، روسيې، سعودي عربستان او قطر د لوړ پوړو چارواکو په ګډون د دغه هېواد د راتلونکي په اړه خبرې اترې وشوې.

د استاني پروسې او د عربو بهرنيو چارو وزيرانو بيانونو د امنیت شورا د ۲۰۲۴ پرېکړه ليک پر بنسټ د سياسي انتقال پر اړتيا ټينګار وکړ. لیکونه ښيي چې د اسد ليرې کيدل کيدای شي له اوکراين سره د امريکا او روسيې د موافقې يوه برخه وي، که څه هم دا ادعاوې نا تاييد شوي.

د سوريې سقوط به د مقاومت محور د پام وړ کمزوری کړي، حزب الله ته د اکمالاتو حياتي کرښې قطع کړي او سيمه ايز همغږي به کمزوری کړي. د سوريې د هرمن غره د نيولو او د "بفر زون" رامینځته کولو لپاره د اسراييلو پرېکړه د پيچلتيا يو بل پرت اضافه کوي. "نوی سوريه" د يو مهم انتخاب سره مخ دی: د بهرنيو تجاوزونو يا د ټوټې کيدو خطر سره مقاومت وکړی.

د سوريې راتلونکي د يو متحد او خپلواک دولت په توګه د ځان د بيارغونې په وړتيا پورې اړه لري. د مقاومت د محور لپاره، يوه باثباته سوريه اړينه ده. په هرصورت، بهرني قدرتونه - په ځانګړې توګه متحده ايالات او اسراييل - د يوې ټوټې شوې او کمزورې سوريې پلوي کوي ترڅو د دوی د هيلو په وړاندې د سيمه ايز مخالفت مخه ونيسي. د دغو مهمو پوښتنو ځوابونه به بالاخره د سوريې په خلکو پورې اړه ولري.

يوازې دوی کولی شي د خپل وطن برخليک وټاکي - يو ملت چې له اوږدې مودې راهيسې د تمدن د زانګو په توګه لمانځل کيږي، اوس د يو ناڅرګند سهار سره مخ دی.

Mawadda Iskandar

د ۲۰۲۴ کال د دسمبر نهمه

[The fall of the Syrian Arab Republic, now at the mercy of regional and global power plays \(thecradle.co\)](https://www.thecradle.co)